

ԳՍԳԱՂ ՇԻՆՈՂԸ

Դա՞գաղ շինող՝ Աղբիւնոս Պրոխորովի յետին կարասիքը բեռնաւորուած էին յուղարկաւոր կառքի մի վերայ, ու վտիտ զոյգ ձիերը՝ չորրորդ անգամ Բասման փողոցէն՝ դէպ 'ի Նիկիտինսքի կը յառաջէին զժարութեամբ, ուր դա՞գաղ շինողը պիտի բնակէր ամբողջ իւր ընտանիքովը։ Խանութք փակելէն յետոյ՝ կառանցիկ դրան վրայ ծանուցում մի կպցուց թէ՝ տունը ծախու է կամ վարձելի։ ու ինքը ոտքով սկսաւ դէպ 'ի իւր նոր բնակարանը երթալ։ Մտենալով դէպ 'ի գեղին տան որ այնչափ ժամանակէ 'ի վեր նորա երեակայու թիւնը շտացուցեր էր ու վերջապէս գնած էր զայն բաւական խոշոր գումարով, ծեր դա՞գաղ շինողը զարմանալով զգաց որ սիրտը ուրախ չէր։ Երբ անծանօթ սեմը կոխելով տեսաւ որ շշնկոց կայ տան մէջ, հառաչեց նա իւր հին բնակարանը, յիշելով, ուր տասնեւութ տարի ամենայն ինչ խստիւ իւր կարգին էր։ Սկսաւ յանդիմանել իւր քերկու աղիկները ու աղախինը՝ դանդաղ շարժեցնուն համար ու սկսաւ ինքը նոցա օգնել։ Շուտով ամենայն ինչ կարգի մտաւ։ սրբոց պատկերները իրենց գոգաձի խորանիկով, ամաններու դարանը, սեղանը, բազմոցը և անկողինը իրենց նշանակեալ անկիւնները գրաւեցին ներքին սենեկին մէջ։ Իսկ խոհանոցին ու ընդունելութեան սենեկին մէջ, տանտիրոջ ձեռակներու աշխատութիւնը դրուեցան։ այսօրինքն, գոյնզգոյն դա՞գաղներ այլ և այլ մեծութեամբ։ նոյնպէս զբրուեցան հոն դարաններ յուղարկաւորական սգաւոր գլխարկներով, վերարկուններով ու ջահերով։ կառանցիկ դրան վրայ՝ բարձրացաւ վերտառութիւնը, որ կը ներկայացնէր գիրուկ Ուէրը, 'ի ձեռին վար շրջած ջահը, և ստորեւ այսպէս գրուած — « Հոս կը ծախուին ու կը շինուին թէ՛ հասարակ և թէ՛ ներկուած դա՞գաղներ, վարձու ևս կը տրուին, հիներն ևս կը նորոգուին »։ Աղիկները քաշուեցան իրենց սենեակը։ Աղբիւնոս իւր տան մէջ պտտեցաւ, աչքէ անցուց ու եկաւ նստաւ պատուհանին առջի, հրամայեց որ հեշտաեւր Սամալարը պատրաստեն։

Զարգացած ընթերցողը գիտէ թէ Շէքսպիր ու Վալթէր Սկօթ ներկայացուցած են իւրեանց դիաթաղքը, իբր ուրախ ու կատակասէր մարդիկ, որպէս զի այդ հակադրութեամբ աւելի սաստիկ ազդեն մեր երեակայութեան վերայ։ Ճշմարտութիւնն յարգելով, կարող չեմք նոցա օրինակին հետեիլ, կը ստիպուիմք ասել թէ մեր դա՞գաղ շինողին բնաւորութիւնն լիովին նման էր իւր տխուր արուեստին։ Աղբիւնոս Պրոխորով սովորաբար տխուր ու խորհող ոմն էր։

թերևս նա լուծութիւնն կ'ընդհատէր զիւր աղջիկները, յանդիմանելու համար՝ երբ անգործ կը տեսնար, պատուհանէն անցորդներուն վրայ նայելու զբողոքած . և կամ թէ իւր ձեռակերտ աշխատութեանց վրա՝ յոք ծախս անելոյ միջոց, աւելի բարձր զին պահանջելով անոնցմէ՝ որք ունէին զժաղդչութիւնն (երբեմն ևս ուրախութիւնն) այդոր պէտքն ունենալու :

Այսպէս ահա, Ազրիանոս նստած պատուհանին մօտ խմելով եօթ . ներորդ գաւաթն թէյի, ըստ սովորականին, ընկղմած էր տրամախոր մտածութեանց մէջ : Կը մտածէր նա այն յորդ անձրեկն վրայ որ շաբաթ մի առաջ տեղացել էր . թոյակաւոր ձիաւորաց տասնապետին յուղարկաւորութեան միջոց, ճիշտ քաղցին պատուարին մօտ Շատ վերարկուներ այդկից նեղցել էին . շատ գլխադրկներ փճացել էին : Կը նախատեսէր նա անհրաժեշտ լինելու ծախքերն, քանզի յուղարկաւորական տարազից հին պաշարը գրեթէ փճացած ու հնացած էր : Կը յուսար նա այդ կորուստը նորոգել, Տրիւխին, ծեր վաճառական . նուհոյն միջոցովն, որ գրեթէ տարի է որ մահուան դուռն էր : Բայց Տրիւխին 'ի Ռապուլեա պիտի մեռնէր, որով Պրոխորով կը վախէր որ ժառանգները՝ չնայելով նորա արած խոստմունքին, պիտի ծուլաւ, նաև զինքը կոշելու այդչափ հեռուէն, ու պիտի դիմէին մօտաբնակ դագաղ շինողի մի :

Այս մտածութիւնը յանկարծ ընդհատեցան երեք անգամ դրան ֆռանմատնական բախիւնէն . « Ո՛վ է » հարցուց դագաղ շինողը : Դուռը բացուեցաւ . մտնողը՝ որոյ գէմքէն իսկոյն կարելի էր գերմանացի արուեստագետն ճանաչել, մտաւ սենեակը, զուարթ երեսով մօտենալով առ Ազրիանոս .

« Ներեցէք, սիրելի զրացի » ասաց այն ուսու լեզուովը զոր առանց ծիծաղի չեմք կարող լսել մեք . — « Ներեցէք որ ձեզ խանգարեցի... կը փափաքէի շուտով ծանօթանալ ձեզ հետ : Ես կօշկակար եմ, անուս Գոտլիբ Շուլց է : ձեզմէ մի փոքրց հեռու կը բնակիմ, այն տունը որ ձեր պատուհաններու դիմացն է : Վաղը արծաթեայ հարսանիքս տօնելուս առթիւ, կը խնդրեմ ձեզ ու ձեր օրիորդը բարեկամաբար իմ սեղանիս հրամել » :

Հրաւերքը խոնարհարար ընդունուեցաւ : Դագաղ շինողը խնդրեց կօշկակարէն որ նստի գաւաթ մի թէյ խմէ . չնորհիւ Գոտլիբ Շուլցի անկեղծ բնավորութեան, շուտով մտքամաքար սկսան խօսակցիլ . — « Հրամանեմուք առեալուրը ինչպէս է » հարցուց Ազրիան . — « Է՛, հէ, հէ, պատասխանեց Շուլց, միջակ է, գանգատիլ չեմ կարող . թէպէտ և, 'ի հարկէ, ապրանքս ձերինին չի նմանիր . ողջը առանց կօշիկի կարող է կենալ, իսկ մեռեալը առանց դագաղի մնալ կարող չէ » :

— « Ամենաճիշդ է այդ », նկատեց Ագրիանոսս . « յիրաւի եթէ աղքատը դրամ չունի կօշիկ գնելու, քան չկայ, բոպիկ ևս կը քալէ . իսկ աղքատ մեռելը ճրի ևս դագաղ իրեն կը հոգայ » :

Այս կերպով խօսակցութիւնն սակաւ մի դեռ երկարեց, վերջապէս, կօշկակարը ոտք ելաւ՝ ողջունեց ու գնաց՝ կրկնելով իւր հրաւերքը :

Հետեւեալ օրը, ճիշտ ժամը 12ին, դագաղ շինողը իւր աղջիկներով, նոր գնած տունին դռնէն ելան դրացւոյն տունը երթալու համար : Չեմ ուզել նկարագրել աստ ոչ Ագրիանոսս Պրոխորովի ուռաբաճկոնը և ոչ Ակուլինեայ ու Դառիայի եւրոպական պաճուճանքը՝ կամենալով ետ կենալ յայսմ պարագայի արդի վիպասանից սովորութենէն : Միայն կարծեմ աւելորդ չէ նկատելը՝ թէ երկու օրիորդքն ևս դեղին գլխարկ ու կարմիր կօշիկ հագել էին, զորս մի միայն մեծ տօներու կը գործածէին :

Կօշկակարին փոքրիկ բնակարանը լեցուն էր հիւրերով, որոց մեծ մասը գերմանացի արուեստաւորք էին՝ իրենց կնիկներով ու իրենց արուեստին աշակերտողներով : Ռուս ծառայողաց մէջէն, մի միայն կար ֆինլանտացի պաշապանն Եուսթօ, որ գիտէր շահիլ, չնայելով իւր ստորին պաշտօնին՝ տանտիրոջ մասնաւոր ներողամտութիւնն : 25 տարի կը ծառայէր նա այդ պաշտօնին մէջ հաւատարիմ ու ճիշդ, Պոքորիլսքի թղթաաւարին նման : 1812ին մեծ հրդեհը ոչնչայնելով առաջի մայրաքաղաքը Մոսկուա, փճացուց նաև նորա խեղճ խուլը . բայց թշնամւոյն հալածուելուն պէս, այնոր տեղ ուրիշ նոր խուլ շինուեցաւ մոխրագոյն սպիտակ սիւնակներով . Եուսթօ սկսաւ դարձեալ քայլել այնոր առջև . մոխրագոյն չուխայէ բաճկոնը զսպած, կացինը՝ ի ձեռին, նա գերմանացւոց մեծ մասին հետ ծանօթ էր, որք նիկիտեան տան մօտ կը բնակէին՝ որոնցմէ ոմանք մինչև անգամ գիշեր անցուցել էին Եուսթօյի տան, կիրակիէ մինչ երկուշաբթի : Ագրիանոսս իսկոյն ծանօթացաւ նորա հետ, որովհետև ուշ կամ կանուխ նորա պէտք պիտի ունենար . հիւրերն սեղան նստածնուն պէս, սոքա ևս մէկտեղ նստան, Պարոն և Տիկին Շուլց, իրենց աղջկով, տասնեօթ տարեկան Լօթհէնն, ճաշելով հիւրերուն հետ ի միասին, կ'օղնէին միանգամայն խոհարար աղախնուն ծառայութեանը : Գարեջուրը կը հեղուր առատաբար : Եուսթօ չորս մարդու չափ կուտէր, Ագրիանոսս նորամէ պակաս չէր . նորա աղջկունք նազնզելով կեցել էին . գերմաներէն լեզուով խօսակցութիւնն քանի կ'երթար բարձրաձայն կը լինէր : Յանկարծ տանտէրը խնդրեց ունկնդրութիւն, բանալով կնքեալ շիշը, բարձրաձայն ըսաւ ուռսերէն .

— « Իմ բարի Լուիզիս կենդանութեան » . կեղծ—չամպանեայ դինին փրփրեցաւ . տանտէրը գողտրաբար համբուրեց իւր քառասնա,

մեայ ընկերոջ փափուկ երեսը ու հիւրք ազադակալից խմեցին 'ի կենդանութիւն բարի լուիղի :

— « Ի կենդանութիւն իմ պատուական հիւրերուս », գոչեց տանտէրը, բանալով երկրորդ շիշը . հիւրք շնորհակալ գալով դատարկեցին կրկին իրենց բաժակները : Կենդանութեան բաժակները սկսան ահա մէկմէկու ետեւէ յաջորդել . խմեցին 'ի կենդանութիւն Մոսկուայի ու մամոյշ տաններկու գերմանական փոքր քաղաքաց կենդանութեան, բոլոր արուեստաւորաց խմբին կենդանութեան . խմեցին և իւրաքանչիւրին համար զատ զատ, խմեցին 'ի կենդանութիւն արուեստաւորաց և նոցա աչակերտաց : Ադրիանոս եռանդով խմեց, ու այն աստիճանի զուարթացաւ որ ինքն ևս առաջարկեց զուարճալի կենդանութեան բաժակ մի :

Յանկարծ հիւրերէն մին, գէր հացագործ մի, վերցնելով բաժակը գոչեց . « Ի կենդանութիւն այն անձանց որոց համար մեք կ'աշխատիմք » : — Այս առաջարկութիւնս, ինչպէս այլք ևս, ցնծալից ու միահոգի ընդունուեցաւ : Հիւրերը սկսան մէկմէկու գլուխ ծռել, գերձակը կօշկակարին, կօշկակարը գերձակին, իսկ հացագործը երկուսին, և հետեւաբար բոլորը հացագործին : Երուբո, այս փոխադարձ գլուխ ծռելուն մէջ, դառնալով իւր դրացւոյն գոչեց . — Է՛հ, ինչ կեցեւ ես . խմէ նայինք դու ևս 'ի կենդանութիւն քու մեռեալներուդ » :

Բոլորը ծիծաղեցան, բայց դագաղ չի նողը անարգութեամբ սեպեց զինքը ու խոժոռ գէմը մի առաւ : Ոչ ոք նշմարեց այդ հանդիպածն, հիւրք շարունակեցին խումը . երբ սեղանէն ելան, երեկոյեան զանգակը կը հնչէր արդէն :

Շարունակելի

